

Putnu ligzdošana un mežsaimniecība – viena tiesas prāva, daudzas neparedzamas sekas meža nozarē

Avots: Forest.fi

*Autors: Tēmu Sepē (Teemu Seppä), Metsähallitus Forestry Ltd Starptautisko
lietu vadītājs.*

Reizēm mēdz piemirsties, cik būtiska ietekme uz Somijas meža
nozares darbības vidi ir Eiropas Savienības lēmumiem. Protams,
tiklīdz sarunas par kādu ES regulu vai direktīvu ir noslēgušās,
cilvēki saprot, ka sekas būs gaidāmas.

Dabas atjaunošanas regula ir spilgts piemērs ES tiesību aktam,
kuram, kā zināms, būs ievērojama ietekme. Tomēr dažas no šīm
sekām nav iespējams paredzēt – tās atklāsies tikai tad, kad
sāksies pilnvērtīga ieviešana valsts līmenī. Vajadzība mainīt
nacionālo likumdošanu dažkārt rodas neparedzētu iemeslu dēļ un
reizēm pat ļoti ilgu laiku pēc sākotnējā tiesību akta pieņemšanas.

ES Putnu direktīvas precizētā interpretācija operatīvi iekļauta Meža likumā

Sākotnējā redakcijā ES Putnu direktīva tika pieņemta jau 1979.
gadā ar mērķi aizsargāt visas Eiropas savvaļā dzīvojošās putnu
sugas. Viens no veidiem, kā to panākt, ir aizliegums tīši traucēt
ligzdojošus putnus. No mežsaimniecības viedokļa direktīvas
ietekme būtiski mainījās 2025. gada augustā, kad Eiropas
Savienības Tiesa pasludināja spriedumu lietā, kas attiecās uz koku
ciršanu ligzdošanas periodā Igaunijā. Spriedumā tika sniegta
precīzāka interpretācija tam, kas ir uzskatāms par tīšu traucēšanu.

ES direktīvas tiek īstenotas, tās pārņemot nacionālajos tiesību
aktos, tāpēc Somijā jaunā interpretācija radīja nepieciešamību
grozīt Meža likumu un Dabas aizsardzības likumu. Zemkopības un
mežsaimniecības ministrija, Vides ministrija un Somijas
parlaments rīkojās uzteicami ātri, lai nodrošinātu, ka starp ES un
nacionālo likumdošanu nerodas pretrunas. Grozītie nacionālie
tiesību akti, no kuriem svarīgākais ir Meža likums, stājās spēkā
2026. gada jūnija sākumā.

Jau pirms tam Dabas aizsardzības likums aizliedza kaitēt iepriekš atklātām vai pamanītām ligzdām, savukārt meža nozares iekšējās vadlīnijās bija iekļauts ieteikums izvairīties no ciršanas ligzdošanas periodā ar putniem bagātās teritorijās. Pašlaik Meža likumā jau ir iestrādātas normas, kas ierobežo mežsaimniecisko darbību ligzdošanas laikā. Koksnes ieguve ir kategoriski aizliegta trīs mēnešu periodā, kas sakrīt ar ligzdošanas sezonas augstāko punktu teritorijās, kurās ir vislielākais putnu blīvums. Tie ir leknie un lakstaugiem bagātie meži, kuros dominē lapu koki, skujkoku mitrāji un palieņu meži. Visas zināmās vai pamanītās ligzdas ir jā saglabā, un visās teritorijās ligzdošanas periodā nedrīkst aizskart lielās apses, kokus ar dobumiem un stāvošus sausokņus, kurus labprāt izmanto ligzdojošie putni.

Laika gaitā ES Putnu direktīva dažādās dalībvalstīs ir ieviesta nedaudz atšķirīgi. Tomēr jaunā, precīzākā interpretācija izsauks nepieciešamību veikt izmaiņas arī citās dalībvalstīs – pat ja šķiet, ka ir jāatjaunina tikai dažas vadlīnijas. ES Komisija pašlaik pēta Putnu direktīvas faktisko ietekmi, un dažas dalībvalstis vēlētos panākt noteiktas izmaiņas, taču nākotne šajā jautājumā ir ārkārtīgi neskaidra. Galvenais uzdevums īstermiņā ir nodrošināt, lai Somijas Meža likums darbotos tā, kā tam vajadzētu darboties.

Izmaiņas rada jaunas problēmas ar kontrolēto dedzināšanu un vējgāzu seku likvidēšanu

Kad ieteikumi steigā tiek pārvērsti likumos, mēdz rasties sarežģījumi. Parādās problēmas, par kurām neviens iepriekš nebija iedomājies. Tā notika arī uzņēmumā *Metsähallitus Forestry Ltd*. Cita starpā mēs esam izstrādājuši iekšējās vadlīnijas par jauniešiem tiesību aktiem un organizējuši vebinārus saviem darbiniekiem. Dažas problēmas joprojām gaida labu risinājumu.

Kā piemēru neatrisinātajām problēmām var minēt kontrolētās dedzināšanas likteni. Kad saimniecisko mežu teritorijas tiek dedzinātas kā dabas aizsardzības pasākums, tas tomēr tiek uzskatīts par mežsaimniecisku darbību. Tādējādi tam ligzdošanas periodā piemēro tādus pašus ierobežojumus kā citiem mežsaimniecības pasākumiem. Tomēr kontrolētā dedzināšana ir būtisks dabas aizsardzības elements mežsaimniecībā. Tās rezultātā rodas apdegusi koksne un ogles, kas veido vidi, kura nepieciešama daudzām apdraudētām un retām sugām.

Uzņēmums *Metsähallitus Forestry Ltd* katru gadu ir veicis dažāda veida dedzināšanu 400 līdz 600 hektāru platībā. Šie darbi prasa apjomīgu sagatavošanos, un to izpilde ir atkarīga no laikapstākļiem. Labākais laiks dedzināšanai ir maijs un jūnijs, kad augsne ir pietiekami sausa, bet virszemes veģetācija, kas traucē dedzināšanu, vēl ir salīdzinoši zema. Ja kontrolētā dedzināšana ligzdošanas periodā nebūs atļauta, būs ārkārtīgi grūti sasniegt tādu pašu hektāru skaitu kā iepriekš.

Otrs sarežģīts piemērs ir vētrā gāzto koku novākšana, ko pieprasa Meža bojājumu novēršanas likums, lai nepieļautu kukaiņu radītus bojājumus. Šķiet, ka turpmāk ar ligzdošanas periodu saistītie aizliegumi ļaus novākt tikai vētrā gāztos skujkokus. Gāztie lapu koki, kas nerada kukaiņu izplatības risku, būs jānovāc ārpus ligzdošanas perioda. Savukārt kokus, kas vētras skartajā audzē palikuši stāvēt, ligzdošanas laikā zāgēt nedrīkstēs. Tā rezultātā šajās platībās darbi būs jāveic vairākas reizes, kas nav prātīgi ne no dabas aizsardzības, ne ekonomiskā viedokļa.

Papildus minētajam ir arī citi jautājumi, kam nepieciešams praktisks risinājums. Atliek cerēt, ka tas viss tiks ņemts vērā, kad Zemkopības un mežsaimniecības ministrija izstrādās noteikumus Meža likuma papildināšanai.